

11. Heijer D. M. Europe and Extraterritorial Asylum. Doctoral thesis / Maarten den Heijer. – Institute of Immigration Law. Faculty of Law. Leiden University, 2011. – 347 p.
12. Aust A. Handbook of International Law / A. Aust – 2nd ed. – Cambridge : Cambridge University Press, 2010. – 592 p.
13. Crawford J. State Responsibility : The General Part / J. Crawford. – Cambridge : Cambridge University Press, 2013. – 912 p.
14. The Military and Paramilitary Activities In and Against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America). Judgment of 27 June 1986 // ICJ Report. 1986. – P. 51.
15. Armed Activities on the Territory of the Congo (Congo v. Uganda). Judgment of 19 December 2005 // ICJ Reports. – 2005. – P. 168.
16. Аречага Э.Х. Современное международное право / Э.Х. де Аречага ; пер. с исп. Ю.И. Папченко. – М. : Прогресс, 1983. – 480 с.

УДК 341.2(045)

ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ НА ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Годованік Є.В., к. ю. н., доцент
Маріупольський державний університет

Стаття присвячена правовому дослідженням впливу сучасних процесів європейської міждержавної інтеграції України на правове забезпечення надання освітніх послуг та можливості реалізації права людини на якісну освіту.

Ключові слова: освіта, освітні послуги, європейська інтеграція, європейське право, імплементація.

Статья посвящена исследованию влияния современных процессов европейской межгосударственной интеграции Украины на правовое обеспечение предоставления образовательных услуг и возможности реализации права человека на качественное образование.

Ключевые слова: образование, образовательные услуги, европейская интеграция, европейское право, имплементация.

Hodovanyk Y.V. THE IMPACT OF EUROPEAN INTEGRATION FOR LEGAL PROCURING OF EDUCATIONAL SERVICES IN UKRAINE.

The article investigates the influence of modern processes of European integration of Ukraine on interstate legal provision of educational services and the possibility of realizing the human right to a quality education.

Key words: education, educational services, European integration, European law, implementation.

Постановка проблеми. В епоху інтенсивного розвитку науки та технологій, побудови якісно нового інформаційного суспільства, основним ресурсом, що забезпечує прогрес, виявляється освітня політика держави. Стратегії формування освітніх парадигм у сучасному світовому співоваристві є основним компонентом, що складає напрями суспільного розвитку. Освіта належить до тих складових життя, які визначають рівень розвитку, політичний, соціальний, економічний та культурний імідж будь-якої країни. Враховуючи, що інтернаціоналізація світового простору, політичне та культурне зближення країн виявляються однією з провідних тенденцій сучасного суспільного поступу, виявляються актуальними питання впливу сучасних інтеграційних процесів на європейському континенті на якість надання освітніх послуг у нашій державі та імплементацію європейських правових стандартів реалізації права людини на отримання якісної освіти.

Ступінь розробленості проблеми. Питанням правового забезпечення освітньої політики приділяється багато уваги як вченими-правознавцями, так і спеціалістами в галузі педагогіки. Найбільш важомий вклад за зафіксованою проблематикою внесли такі видатні дослідники, як С. Алексеєв, М. Баймуратов, О. Бандурка, М. Вітрук, К. Волинка, Ю. Волошин, І. Голосіченко, М. Гуренко, С. Гусарев, Л. Дольникова, А. Колодій, В. Копейчиков, В. Кравченко, О. Лукашкова, С. Лисенков,

О. Малько, М. Матузов, Н. Нижник, А. Олійник, В. Погорілко, П. Рабінович, В. Сіренко, О. Скакун, О. Тихомиров, Ю. Тодика та ін.

Водночас у наявних дослідженнях відсутній комплексний розгляд взаємозв'язку та взаємного впливу національної правової системи та європейського права у сфері надання освітніх послуг у контексті сучасного етапу європейської міждержавної інтеграції України та сприйняття нею спільніх стандартів, що знаходяться у фундаменті створення єдиного європейського освітнього простору. Вказані проблематика становить важливе наукове і практичне завдання для вітчизняної юридичної науки, що потребує вирішення та впровадження отриманих результатів до інтеграційної практики державних органів, відповідальних за належну імплементацію європейських правових стандартів у сфері освіти.

Мета статті – з'ясування особливостей впливу європейської міждержавної інтеграції на правове забезпечення надання освітніх послуг в Україні.

Виклад основного матеріалу. Одним з аспектів оновленої Конституції України має стати забезпечення за європейськими стандартами конституційного права українських громадян на освіту. На нашу думку, ні Основний Закон, ні галузеве законодавство на сьогодні не в достатній мірі відображають значущість права на освіту та освітньої діяльності в українському суспільстві.

Сьогодні освітня галузь є складовою практично всіх матеріально-виробничих та духовно-практических процесів і сфер життєдіяльності, що мають місце у сучасному українському суспільстві. Освіта є одним з найбільш потужних ресурсів соціально-економічного розвитку, фактором становлення ефективних механізмів державного та соціального управління, складовою становлення самоврядних механізмів функціонування міст та сіл України, найбільш потужним чинником розвитку культури, одним з пріоритетних компонентів модернізації країни на шляху до євроінтеграції. У ракурсі забезпечення прав людини освіта також є не від'ємною частиною практично всіх прав людини і громадянина, оскільки без достатнього рівня інтелектуального розвитку, компетенцій, навичок та знань людей неможливі реалізація та гарантування жодного права чи громадянської свободи. Відтак, як конституційно-правове забезпечення процесів соціальної модернізації в Україні, так і конституційних прав і свобод у якості своєї складової передусім мають спиратися на певні правові механізми конституювання, захисту та гарантування права на освіту у різноманітних вимірах [1, с. 62]. Ми вважаємо доцільним виділення кількох основних напрямів розвитку права на освіту у цьому контексті.

По-перше, це конкретизація конституційних норм права на освіту у законодавстві та підзаконних актах. Мова передусім у цьому випадку йде про реалізацію записаних у Конституції України прав на освіту українських громадян через галузеве та загальне законодавство. Реалізація цього напряму правотворчості здійснюється передусім через розширення законодавчих гарантій права на освіту, а також через доповнення конституційних норм у цій галузі новими, які розширяють, власне, ті чи інші аспекти права на освіту: її доступність, обсяги, асортимент освітніх послуг тощо.

Що стосується розширення правових гарантій, то, на нашу думку, найбільш фундаментальне значення мало б реальнє законодавче визначення нормативу фінансування освітньої сфери у відсотках від валового внутрішнього продукту країни. У багатьох розвинених країнах діє саме така правова норма, яка гарантує постійне нарощування фінансової основи права на освіту пропорційно темпам розвитку [2, с. 5].

В Україні ця проблема є предметом серйозних дискусій. Чинне профільне законодавство передбачає таку норму, проте вона не виконується. З моменту виходу першої редакції Національної доктрини розвитку освіти, яка передбачала подібну норму, ця проблема знову стала як одна з головних серед механізмів реального гарантування права на освіту. Однак у процесі обговорення і прийняття документу ця норма була відхиlena і не потрапила в остаточний варіант доктрини і, відповідно, не була закріплена законодавчо [3, с. 8]. Багато фахівців вважають, що у зв'язку з цим в Україні практично відсутнє законодавче забезпечення стабільності матеріально-фінансових гарантій права на освіту в масштабах країни, оскільки бюджетне фінансування галузі здійснюється фактично у

ручному режимі і значною мірою залежить від пріоритетів урядовців та народних депутатів.

Результатом є те, що видатки на освіту в Україні продовжують здійснюватися за залишковим принципом, і їх ріст постійно суттєво відстає від темпів зростання валового внутрішнього продукту і обсягів державного бюджету. Подібна ситуація актуально чи потенційно створює ситуацію порушення найбільш фундаментального в сучасних умовах аспекту права на освіту для переважної більшості громадян України – права на доступність якісної освіти. Рівень фінансування пересічних державних освітніх закладів усіх рівнів не дозволяє гарантувати якісну освіту без стрімкого нарощування темпів реалізації необхідних для цього освітніх програм: комп'ютеризації, переходу на нові програми та методики навчання, збільшення оплати праці педагогів тощо. Нормативне закріplення фінансування освіти через прийняття відповідного законодавства є необхідною передумовою забезпечення гарантій права на якісну освіту. Звичайний стандарт такого нормативу у розвинених країнах складає 7–9%. Реальне бюджетне фінансування освіти в Україні в останні два три роки знаходиться на рівні 5–6%. Враховуючи потреби модернізації освітньої галузі в Україні і значно нижчий рівень якості освіти у порівнянні з європейськими стандартаами, норматив бюджетного фінансування має складати не менше 10% ВВП.

Про реальні проблеми у забезпеченні права на освіту свідчить судова практика в Україні. Значна кількість судових справ стосується неналежного виконання чинного законодавства у галузі освіти. Найбільш резонансними є судові позови у зв'язку з невиконанням законодавчих положень, що забезпечують відповідний статус та матеріальну винагороду працівників освітньої сфери. Рішеннями судів органів державної влади зобов'язуються виплачувати гарантовані законом кошти педагогам. Найбільш гострою була ситуація у 2005 р., коли компенсації місцевим бюджетам сум, які вони за рішеннями судів мали сплатити освітянам, привела до спеціального урядового рішення по даній проблемі.

Проте і зараз ситуація у цій царині не дісталася повного вирішення. Найбільш резонансним стало голодування львівських учителів у 2007 р. у зв'язку з заборгованістю місцевих органів влади по ст. 57 Закону «Про освіту». Проблема в тому, що при загальній заборгованості у 25 млн. грн. сума, яку місто мало виплатити за рішенням судів, склала лише 8 млн. грн., а влада ці суми виплачувати не хотіла навіть при наявності коштів у бюджеті. Очевидно, назріло питання більш системних законодавчих гарантій даного аспекту права на освіту, які б передбачали серйозні покарання для органів влади, що порушують вимоги вказаної статті закону про освіту [4].

Радикально вирішити цю проблему доцільно шляхом не лише удосконалення чинного законодавства України про освіту, а й підвищеннем його нормативно-правового статусу. На нашу думку, вказаний закон має набути статусу конституційного. По-перше, за таких умов невиконання тих чи інших його статей буде тягти

більш серйозну юридичну відповіальність. По-друге, вся система освітнього законодавства отримає чітке конституційне оформлення навіть при лаконічності формульовання змісту права на освіту в Основному Законі. По-третє, вказаний статус дасть можливість значно ширшого і детальнішого конституційно-правового регулювання як освітньої галузі, так і всіх аспектів права на освіту. Останнє особливо важливо, враховуючи значущість права на освіту у сучасній системі громадянських прав і свобод та неможливість його всеобщого конституціонування в Основному Законі. До речі, подібний підхід повністю відповідає європейським стандартам, оскільки в Європі, як ми бачили, за виключенням кількох країн (Австрія, Португалія), детальне регламентування конституційних норм права на освіту відсутнє.

Ще одним фундаментальним напрямом розширення конституційно-правових гарантій права на освіту слід вважати законодавче закріплення державного бюджетного фінансування за індивідуальними суб'єктами права на освіту. Передусім це стосується найбільш масової ланки системи освіти – середньої загальноосвітньої школи. Наявність гарантованого Конституцією України обов'язкового здобуття середньої освіти передбачає бюджетне фінансування навчання у загальноосвітній школі. Однак на сьогодні право українських громадян на безкоштовну середню освіту не можна вважати гарантованим знову ж таки в аспекті якості, а також механізмів зацікавленості виробників освітніх послуг у за-значені всіх аспектів указаного права.

Основним недоліком, на нашу думку, тут є бюджетне фінансування не споживача освітніх послуг, а їх виробника. Благополуччя шкіл сьогодні мало залежить від того, наскільки якісно вони забезпечують право учнів на якісну середню освіту, оскільки вони фінансуються за показниками, що мають переважно відношення до внутрішньої організації навчально-виховного процесу. За таких умов потреби суб'єктів права на освіту є другорядними по відношенню до формальних показників освітньої діяльності, що зрештою приводить до нехтування ними у значному обсязі виробниками освітніх послуг [5, с. 68].

Однак у багатьох країнах світу досить ефективно функціонує система законодавчих гарантій конституційного права на безкоштовну середню освіту, що ґрунтуються на закріпленні бюджетного фінансування безпосередньо за індивідуальним споживачем освітніх послуг. При цьому фінансування школи здійснюється на основі усерединено-го нормативу оплати навчання одного учня, який закріплюється за ним і отримується тією школою, яку обрав учень для навчання. Більше учнів – більше фінансування школи. Цей принцип створює засади конкуренції між освітніми закладами за учня і забезпечує розширення гарантій права на освіту як мінімум у двох аспектах. По-перше, фінансування персонально пов'язане із суб'єктом права на освіту, що примушує освітнім закладам орієнтуватися на його потреби, а не формальні показники освітнього процесу. По-друге, конкуренція сприяє підвищенню якості освітніх

послуг, а саме у цій сфері існують найбільші проблеми щодо гарантування у повному обсязі права на безкоштовну середню освіту в Україні [6, с. 18].

Оскільки у проаналізованому вище випадку мова йде про цілу систему законодавчих гарантій, формулою її реалізації має бути окремий Закон (Закон України «Про фінансування загальноосвітніх середніх закладів на основі закріплених за споживачами освітніх послуг бюджетних нормативів»), а також низка підзаконних актів Міністерства освіти і науки України щодо механізму його впровадження і застосування.

У матеріально-фінансовій сфері для розширення законодавчих гарантій права на освіту суттєве значення має створення нормативно-правової бази залучення позабюджетних коштів фінансування та матеріального забезпечення освітніх закладів, більш широко – створення правової основи спрямування ресурсів громадянського суспільства на розвиток вітчизняної системи освіти.

Це досить складний аспект правотворчості, оскільки він включає у себе поєднання різних сфер правового регулювання і необхідність узгодження низки галузей законодавства, та ще й у контексті потреб розвитку відповідних сфер життєдіяльності українського суспільства. Значною мірою тут удосконалення конституційного регулювання права на освіту залежить від здійснення конституційної реформи та модернізації за європейськими стандартами усієї системи державного управління в Україні.

Висновки. Отже, розглянувши вплив сучасних інтеграційних процесів на правове забезпечення надання освітніх послуг в Україні, можна дійти до загального висновку про те, що інтернаціоналізація вищої освіти є ознакою сучасних тенденцій удосконалення правового забезпечення надання освітніх послуг, адже відображає сучасні тенденції створення единого європейського освітнього простору з метою запровадження уніфікованих стандартів якості освіти та посилення взаємного обміну досягненнями в організації наукової діяльності та навчального процесу на рівні органів публічної влади та навчальних закладів. За сучасних умов європейської міждержавної інтеграції України виникає необхідність суттєвого удосконалення правового забезпечення надання освітніх послуг з метою задоволення зростаючих потреб людини, соціальних груп і суспільства в цілому щодо отримання достатніх знань та навичок, злагодженого функціонування всіх інститутів освітнього простору, що є головною передумовою демократичних трансформацій, створення ефективної системи забезпечення реалізації прав та свобод людини і громадянина у сфері надання та отримання освітніх послуг. При цьому становлення й розвиток якісних освітніх послуг як основоположного чинника розвитку сучасного суспільства вимагає з'ясування сутності процесу гармонізації законодавства України із законодавством ЄС у сфері надання освітніх послуг з урахуванням тих специфічних особливостей, які вказують на зміст і головні напрямки діяльності органів і посадових осіб

органів державної влади та місцевого само-врядування щодо імплементації європейських стандартів якості надання освітніх послуг.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андєєва М.С. Конституціонно-правові особливості формування якості освіти / М.С. Андєєва // Право та образование. – 2003. – № 5. – С. 57–75.
2. Зайчук В. Нормативно-правове забезпечення освіти в Україні / В. Зайчук // Вища школа. – 2002. – № 2–3. – С. 3–19.
3. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті // Освіта. – 2002. – 24–31 жовтня. – С. 8–9.
4. Ніколаєнко С.М. Забезпечення якості вищої освіти – важлива умова інноваційного розвитку держави і суспільства. Матеріали до доповіді / С.М. Ніколаєнко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://almamater.com.ua/index.php?uid=1>.
5. Дзвінчук Д.І. Державне управління освітою в Україні: тенденції і законодавство / Д.І. Дзвінчук. – К. : ЗАТ «Нічлава», 2003. – 240 с.
6. Збруєва А. Сутність ринкової ідеології освітніх реформ розвинутих країн / А. Збруєва // Шлях освіти. – 2003. – № 1. – С. 15–21.

УДК 341.174(4):346

ВІД РАДЯНСЬКИХ СТАНДАРТІВ ЯКОСТІ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ПРОДУКЦІЇ: ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ РИНКОВОГО НАГЛЯДУ В УКРАЇНІ

Каплюченко Т.В., здобувач

кафедри права Європейського Союзу та порівняльного правознавства

Національний університет «Одеська юридична академія»

Проведено аналіз підстав реформування системи стандартів якості, що існують на сьогодні в Україні, згідно з європейськими вимогами безпеки продукції на внутрішньому споживчому ринку. Окреслено основні напрями законодавчих новацій щодо вдосконалення системи ринкового нагляду в Україні.

Ключові слова: Європейський Союз, євроінтеграція, система ГОСТів, технічне регулювання, нова система ринкового нагляду.

Проведен анализ оснований реформирования системы стандартов качества, которые используются сегодня в Украине, согласно европейским требованиям безопасности продукции на внутреннем потребительском рынке. Обозначены основные направления законодательных новаций относительно совершенствования системы рыночного надзора в Украине.

Ключевые слова: Европейский Союз, евроинтеграция, система ГОСТов, техническое регулирование, новая система рыночного надзора.

Kaplyuchenko T.V. FROM SOVIET QUALITY STANDARDS TO EUROPEAN SECURITY PRODUCT: LEGAL RESEARCH ON IMPROVING MARKET SUPERVISION

It was made the analysis of the grounds of reforming the system for quality standards that exist today in Ukraine to European safety requirements for products in the domestic consumer market. It was outlined the basic directions of legislative innovations for improving market surveillance system in Ukraine.

Key words: European Union, European integration, system of state standards, technical regulations, new system of market supervision.

Постановка проблеми. Обираючи європейський шлях, Україна взяла на себе зобов'язання узгодити сферу технічного регулювання з європейськими нормами й стандартами *acquis communautaire* на законодавчому рівні. Невиконання цих зобов'язань матиме вагомі негативні наслідки, оскільки зберігатимуться труднощі щодо доступу українських товарів на зовнішні ринки (насамперед ринок Європейського Союзу), існуватиме потенційна загроза застосування до України санкцій у вигляді жорстких торговельних обмежень. Отже, Україні необхідно перейти від радянської системи стандартів визначення якості до європейської системи ринкового нагляду.

Метою статті є здійснення аналізу не-відповідності наявних правових норм і стандартів системи радянського технічного регулювання європейським правовим нормам і стандартам, визначенням шляхів законодавчого переходу від радянської системи стандартів до європейської.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основним напрямом державної політики, як внутрішньої, так і зовнішньої, Україна обрала європейський вибір, кінцевою метою чого має стати повноправне членство в Європейському Союзі (далі – ЄС). Для України євроінтеграція – це шлях модернізації економіки, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товариробника, вихід на світові ринки, у тому числі ринок фінансових послуг [1].

Європейська інтеграція відповідає життєво важливим інтересам українського народу. Вона є визначальним чинником як міжнародної діяльності України, так і її внутрішньої політики на тривалу перспективу, зміцнює безпеку й позитивно впливає на відносини України з усіма державами світу, насамперед сусідніми [2].

Європейський вибір означає насамперед економічні та соціальні перетворення. Цілями й завданнями України при цьому є глибокі та